

## **Kansallista pölyttjästrategiaa valmistelevan työryhmän 2. kokouksen muistio**

*Asettamiskirjeen diaarinumero VN/12462/2020*

Aika: 7.10.2020 klo 12.30–15.00

Paikka: etäkokous, Microsoft Teams

Läsnä:

|            |                      |                                           |
|------------|----------------------|-------------------------------------------|
| Jäsenet:   | Esko Hyvärinen       | YM, puheenjohtaja                         |
|            | Marjukka Mähönen     | MMM, varapuheenjohtaja (klo 13.13 alkaen) |
|            | Olli Ojala           | YM                                        |
|            | Päivi Akkanen        | Ruokavirasto                              |
|            | Kaija Kallio-Mannila | Tukes                                     |
|            | Mikko Kuussaari      | SYKE                                      |
|            | Pasi Sihvonen        | Luomus                                    |
|            | Mika Virtanen        | MTK                                       |
|            | Juho Paukkunen       | SLL (varajäsen)                           |
|            | Mirkka Aarrekorpi    | SML (varajäsen)                           |
|            | Reima Leinonen       | Kainuun ELY-keskus (klo 14.45 saakka)     |
|            | Tomi Pousi           | HML ry                                    |
|            | Hanna Skogster       | Puutarhaliitto                            |
|            | Kaisa Junninen       | Metsähallitus                             |
|            | Tuuli Ylikotila      | Kuntaliitto                               |
|            | Sari Peltonen        | ProAgria (klo 12.52 alkaen, varajäsen)    |
| Sihteerit: | Janne Heliölä        | SYKE (ryhmän 1. sihteeri)                 |
|            | Sari Himanen         | Luke (ryhmän 2. sihteeri, varajäsen)      |
| Poissa:    | Tapani Veistola      | SLL                                       |
|            | Eeva-Liisa Korpela   | SML                                       |
|            | Terhi Taulavuori     | Pro Agria                                 |
|            | Sakari Raiskio       | Luke                                      |

### **1. Kokouksen avaus ja järjestäytyminen**

Hyvärinen avasi kokouksen klo 12.30. Hän toimi kokouksen puheenjohtajana ja Himanen sihteerinä. Todettiin osallistujat sekä muutos SML:n varajäsenen osalta: toiminnanjohtaja Mirkka Aarrekorpi toimii jatkossa Eeva-Liisa Korpelan varajäsenenä Hannu Luukisen sijaan.

Hyväksyttiin kokouksen asialista. Kohtaan Muut mahdolliset asiat lisättiin tiedotusasiانا päivitys strategian taustadokumentin valmistelun tilanteesta. Lisäksi kerrottiin kokouksessa testattavan jamboard-yhteistyöskentelyalustan käyttökelpoisuutta osallistamistyökaluna.

### **2. Edellisen kokouksen muistio**

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

### 3. Mesipistiäisten ja muiden pölyttäjien uhanalaisuus

Hyvärinen esitteli uhanalaisuusarvioinnin pääpiirteitä ja Suomen arviointityötä. Arvioinnissa on viisi pääkriteeriä (A-E). Näistä muut paitsi A (populaation pieneneminen) kohdistuvat jo valmiiksi harvinaisiin lajeihin. Uutta lajitietoa kertyy pääsääntöisesti hitaasti, mutta joistain lajiryhmistä kuten linnuista ja nisäkkäistä hieman nopeammin. Hyvin harvasta lajista on riittävästä tietoa kriteerin A käyttämiseksi (linnuilla parhaiten kattavien seurantojen ansiosta). On kuitenkin oletettavaa, että muillakin laajalle levinneillä ja edelleen yleisillä lajeilla tapahtuu populaatiomuutoksia, mutta ne jäävät havaitsematta. EU:n kehitteillä olevassa pölyttäjäseurannassa on asetettu tavoitteeksi tunnistaa 30 % muutos populaatiotasolla.

Suomen viimeisimmässä (2019) uhanalaisuusarvioinnissa arvioitiin 22 418 lajia. Kaikki eliöryhmät mukaan lukien uhanalaisia lajeja on n. 12 % lajistosta. Punaisen listan lajeja on 6683 lajia (n. 30% lajistosta), eli noin 70% arvioituista lajeista on elinvoimaisia. Lisätietoja arvioinnista löytyy sivustolta: [www.ymparisto.fi/punainenlista](http://www.ymparisto.fi/punainenlista) sekä Punaisen kirjan verkkopalvelusta: [www.punainenkirja-laji.fi](http://www.punainenkirja-laji.fi).

Juho Paukkunen esitteli mesipistiäisten, kärpästen ja perhosten uhanalaisuuden arviointia tarkemmin. Nämä ovat keskeisimpiä pölyttäjäryhmiä, vaikkakin myös mm. muissa pistiäisissä, sääskissä ja kovakuoriaisissa esiintyy pölyttäjinä toimivia lajeja.

Mesipistiäiset ovat olleet mukana kolmessa viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa. Vuonna 2019 arvioitiin 98 % mesipistiäislajeista (243 lajia), pois lukien joitain tulokaslajeja ja tarhamehiläinen. Uhanalaisten lajien osuus on mesipistiäisissä selvästi suurempi (17 %) ja hävinneiden lajien osuus kasvanut, ollen noin viisinkertainen, verrattuna kaikkien lajien keskiarvoon. Kannankehitystä ei voitu arvioida. Suurin osa uhanalaisista lajeista on erikoistuneita tai pohjoisia lajeja. Vähenemisen syyt tunnetaan osittain (mm. elinympäristöjen väheneminen (kedot, niityt), rakentaminen, lahoppuun väheneminen, ilmastonmuutos).

Suomen 4135:stä kärpäslajista arvioitiin 39 %. Uhanalaisten lajien osuus (5 %) ja punaisen listan lajien osuus (21 %) on kärpäsissä selvästi pienempi kuin lajiston keskimäärin. Tämä voi johtua osittain siitä, että lajistossa on paljon kosteiden elinympäristöjen lajeja. Pölyttäjinä tärkeiden kukkakärpästen uhanalaisuus on myös keskimääräistä pienempi; lajistosta n. 17-18 % on punaisen listan lajeja. Siten kärpäsillä taantuma vaikuttaa olevan pienempi kuin mesipistiäisillä.

Suomen 2604:stä perhoslajista arvioitiin 91 %. Perhosista vajaa viidennes on uhanalaisia, vastaten mesipistiäisten lukuja. Uhanalaisia perhosia on etenkin jäytäjäkoissa, kääriäisissä, mittareissa ja yökkösissä. Päiväperhosissa uhanalaisten lajien osuus on 32 %.

Perinnebiotooppien, paahdeympäristöjen ja soiden umpeenkasvu heikentää perhoslajien esiintymistä. Perhosissa on paljon suolajeja ja pohjoisia lajeja, joille myös ilmastonmuutos on uhkatekijä.

Hyvärisen ja Paukkusen esitykset löytyvät kokonaisuudessaan työryhmän Tiimeristä.

Keskusteltiin seurannan tärkeydestä ja tarpeellisuudesta, jotta tietoaaukkoja voidaan täyttää. Tiedonpuutetta on etenkin kärpästen ja kukkakärpästen osalta. Muillakin lajeilla tiedon

vähyydellä voi olla merkitystä, mutta ei tiedetä paljonko. Perhosten kannankehityksen arviointiin on olemassa jonkin verran seurantatietoa, mutta ei tarpeeksi. Pölyttäjinä toimivista ns. massalajeista ei ole juurikaan tietoa eikä uhanalaisista lajeista kerättyä tietoa voida yleistää yleisiin lajeihin. Tällöin mahdollisesti isotkin muutokset voivat jäädä havaitsematta.

#### **4. Strategian sisällysluettelon 1. luonnos**

Heliölä esitteli kansallisen pölyttjästrategian sisällysluettelon luonnoksen. Yleisesti strategian ja toimenpidesuunnitelman tulisi olla tiivis ja helppolukuinen, itsenäinen dokumentti, joka soveltuu myös päätöksenteon tueksi. Taustadokumentti voi olla huomattavasti kattavampi tietopaketti.

Keskustelussa Mikko Kuussaari tiedusteli sisällysluettelon löydettävyyttä Tiimeristä. Jatkossa kokouskutsuun liitetään suorat linkit kokouksessa käsiteltäviin dokumentteihin tai kokouskansioon, jotta ne löytyvät vaivattomasti. Tuuli Ylikotila toi esiin pölyttäjien määritelmän laajuuden. On tärkeää määritellä pölyttäjät strategiassa selkeästi. Kaisa Junninen kommentoi pölyttäjien vähenemisen pysäyttämisen olevan keskeisin strategian päämäärä. Sen alle listatut ovat jo keinoja, ja näitä on monia muitakin estämään uhkia kuten vieraslajit, taudit ja ilmastonmuutos. Hyvärinen täydensi, että strategiaa onkin suunniteltu hierarkisesti edeten strategisesta päämäärästä kohti konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä Suomessa. Kaija Kallio-Mannila toi esiin, että kemikaalien vähentämisen tavoitteita tukevat monet muutkin keinot vaikuttaa pölyttäjiin, mm. Kasvinsuojeluaineiden ja biosidien lupapäätöksiin sisällytetyt valmisteiden käyttöä koskevat rajoitukset. Mika Virtanen korosti eri elinympäristöjen (maatalousympäristöjen lisäksi metsät, rakennetut ympäristöt) pölyttjäryhmien, niiden merkityksen ja suojelemisen keinojen kuvaamista.

#### **5. Strategiatyön aikataulu**

Esiteltiin strategiatyön aikataulun luonnos. Taustatiedon kokoamista ja työryhmytyötä tehdään aktiivisesti jo syksyllä 2020. Kuhunkin strategian osakokonaisuuteen ja teemaan on tärkeää saada vahvin osaaminen ryhmästä käyttöön esimerkiksi kirjoitustyötä jakamalla ja dokumentteja aktiivisesti yhdessä työstämällä. Kommentointia voidaan hyvin tehdä myös sähköpostilla. Työtä on väistämättä tarpeen sovittaa ryhmäläisten muihin aikatauluihin, joten eri osia strategiasta voidaan aikatauluttaa tarvittaessa sen mukaisesti.

Työstä viestitään sidosryhmille keväällä 2021, jolloin toteutetaan myös verkkokysely sekä mahdollinen webinaari tai työpaja. Työryhmän luovutettua työnsä ministeriölle tullaan vielä järjestämään lausuntokierros, jonka jälkeen strategia viimeistellään ja julkaistaan.

#### **6. Katsaus pölyttjäseurannoista ja niiden tuloksista**

Heliölä esitteli keskeisimmät pölyttäjistä tietoa tuottavat seurannat Suomessa. Näitä ovat yöperhosten valtakunnallinen seuranta (Nocturna, 1993-, Etelä-Karjalan Allergia- ja Ympäristöinsituutti), päiväperhosten valtakunnallinen seuranta (NAFI, 1991-, SYKE) sekä maatalousympäristöjen päiväperhosseuranta (Diurna; 1999-, SYKE). Suomen Mehiläishoitajain Liitto ja Ruokavirasto keräävät tietoa mehiläistarhaajista ja tarhamehiläisten pesämääristä. Tuoretta kotimaista kirjallisuustietoa löytyy lisäksi mesipistiäisistä ja

kukkakärpäsistä. Lajityöryhmillä on omia tietokantoja ja laji.fi kokoaa kansalaishavaintoja enenevässä määrin. Kimalaisseuranta on kehitteillä.

Heliölä kertoi, että Valtakunnallinen päiväperhosseuranta kerää lajeista ennen kaikkea esiintymistietoa, kun taas runsaustieto ei ole kovin kvantitatiivista. Suoperhosista seuranta on toteuttanut tilaindikaattorin. Yöperhosseuranta kerää määrällistä tietoa ja on toteuttanut laajan, 500 lajin kannankehitysarvion kertaluontoisesti. Hyönteisillä pitkää aikasarjaa tarvitaan suuren vuosivaihtelun vuoksi. Seuranta tuottaa myös indeksin yöperhosten kokonaismäärän muutoksille. Maatalousympäristöjen päiväperhosseuranta tuottaa määrällistä tietoa noin ½ Suomen päiväperhoslajeista. Lajikohtaiset kannankehitysarviot tuotetaan 45 lajille vuosittain ja näistä lasketaan koosteindeksi. SML:n aineistoissa mehiläispesien määrästä on tietoa 1980-luvulta alkaen. Sekä mehiläisten että tarhaajien määrät ovat nousseet 2010-luvulla. Ruokaviraston aineistot eivät sovellu indikaattorikäyttöön.

Keskustelussa Kuussaari kommentoi, että vaikka vuosittainen vaihtelu on yö- ja päiväperhosilla suurta, voidaan kantojen kehitystrendiä analysoida tilastollisesti. Lievää laskevaa trendiä voidaan nähdä tällöin niin kokonaismäärissä kuin monilla yksittäisillä lajeilla. Ylikotila korosti tehdyistä raporteista tiedottamista. Olemassaoleva seurantatieto olisi tärkeää saada laajemman yleisön käyttöön. Heliölä kertoi Maatalousympäristön päiväperhosseurannasta julkaistavan vuosittain raportti ja siitä lähtevän myös tiedotteen. Leinonen kertoi, että yöperhosseurannasta on julkaistu kansainvälisillä foorumeilla mm. tieteellisiä julkaisuja. Mahdollista laajempaa kotimaista raportointia voidaan edistää Leinosen ja SYKE:n Juha Pöyryn toimesta. Aineistoa on olemassa ja aikasarjoja kokoavat isommat raportit ovat tärkeitä harrastajakunnalle. Yöperhosseurantaa on myös aktiivisesti kehitetty mm. siirtymällä pakkasrysiin. Hyvärinen kommentoi, että kansallista pölyttäjiin kohdistuvaa tiedotusta seurannoista soveltuvien osien on tärkeää tehdä.

Heliölä kertoi tarkemmin PÖLYHYÖTY-hankkeesta, jota toteuttaa SYKE yhteistyössä SML:n ja Pistiäistyöryhmän kanssa. Hankkeessa selvitetään pölyttäjähöynteisryhmien kannanmuutoksia sekä eri pölyttäjärühmien merkitystä viljely- ja luonnonkasvien pölyttäjinä. Lisäksi kehitetään ja testataan kimalaisseurantaa Suomessa sekä arvioidaan pölytyksen taloudellista merkitystä.

Todettiin, että hanke kytkeytyy läheisesti strategiatyöhön, joten on tärkeää saada siitä uusinta tietoa strategiatyön tueksi. Kimalaisseuranta kytkeytyy vahvasti myös EU-tason pölyttäjäseurantakokonaisuuteen. Pasi Sihvonen kertoi, että myös LUOMUS tekee yhteistyötä hankkeen kanssa selvittämällä pölyttäjien kannankehitystä museoaineistojen avulla. Lisärahoitusta on saatu myös mesipistiäisaineistojen digitointiin, joka valmistunee keväällä 2021.

## 7. Muut asiat

Heliölä kertoi strategian taustadokumentin löytyvän Tiimeristä. 35-sivuinen dokumentti on noin 80%:sesti valmis ja sisältää kokoavia kuvia ja taulukoita. Suosituksia jatkoon ei ole vielä kirjoitettu. Dokumenttia voi kommentoida suoraan tiedostoon, mutta mikäli kommentteja on runsaasti, on selkeämpää tallentaa uusi versio Tiimeriin tai lähettää se suoraan Heliölälle.

Strategiatyön alkamisesta on laadittu lyhyt verkkouutinen julkaistavaksi yhtäaikaaisesti YM:n, MMM:n, SYKE:n ja Luken viestintäkanavissa. Kun uutinen julkaistaan, siitä ilmoitetaan työryhmälle.

Käytiin läpi jamboardin anti. Kirjatut asiat kootaan Tiimeriin ja hyödynnetään strategiatyön apuna. Todettiin, että verkkoalustalle oli hankalaa kirjata asioita yhtäaikaisesti kokouksen seuraamisen kanssa. Olisi myös tarpeen saada kysymykset etukäteen perehdyttäväksi. Tällöin työstön ei tarvitse välttämättä tapahtua yhtäaikaisesti kokouksen kanssa. On myös mahdollisia helppokäyttöisempiä äänestystyökaluja (esim. Mentimeter) osallistamiseen, joiden käyttöä jatkossa harkitaan.

## **8. Seuraavat kokoukset**

**Työryhmän 3. kokous** järjestetään Teamsilla **ke 28.10. klo 12.30-15.00.**

**Työryhmän 4. kokous** järjestetään Teamsilla **ti 1.12. klo 12.30-15.00.**

**Työryhmän 5. kokous** pidetään tammikuussa 2021. Ajankohta sovitaan myöhemmin.

## **9. Kokouksen päättäminen**

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.08.